

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
ÜZENETE ÉRKEZETT!

SUGALLAT

◆ Egy igazi klasszikusan édes és érett vers. Sugallatos, rejtélyes, muzsikás, fény-árnyas, boldog-szomorú, megtartó szöveg. T. S. Eliot, a híres angol költő mondta, hogy egy jó vers már azelőtt közöl valamit, mielőtt igazán megértenénk. *Ignotus* pedig, a legenda szerint, *Ady* verseiről mondott valami ilyesmit, hogy „*haljak meg, ha értem, de gyönyörű*”. Ez a vers pontosan ilyen, fordításban legalábbis. A Nyugat legédesebb hangján, vagy még inkább *Jeszenyin*, *Ahmatova* hangszerén zeng, valamit üzen, ráadásul olyan szép fordításban, hogy akár magyarul is lehetne. Mégsem egészen állnak össze a képei, csak a hangjai zengenek egyre.

Nézzük csak végig: van benne sír, jéghegy, balyu, láng, fejsze, nyelv, varázsló és ital. Alig pár sorban – hogy tartozik ez mind össze? És van benne olyan egyértelműen pozitívnak látszó sor is, mint ez: *Dalol a fagyban, s nem süllyed el. Shakespeare* szonettjei jutnak itt eszembe, különösen a szerelmet csillagmagasba emelő 116. szonett: „*Ó, nem; az örök fárosz maga ő, / Nézi a vihart, s nem ing semmi vészben; / Minden vándor hajók csillaga ő, / Magasságát mérhetik, erejét nem. / A szerelem nem az Idő bolondja...*” (Szabó Lőrinc fordítása).

Valami tehát él a sírban, mint Hófehérke a koporsóban, mint jéghegy mélyén a fagyott mamut, mint hagyma vagy hangya a téli földben – és folytathatnánk a sort. Valami, ami átviszi a szerelmet vagy az élet szeretetét a túlsó partra, halálból életbe; valami, amit ki lehet ásni, ki lehet vézni fejszével, mint jégből vagy kőből a szobrot, és közben füstöl a lehelet a hidegben, minden csupa ragyogás, élet liheg a tisztán villogó jégfal felett.

Első olvasásra – néha félrevezet, néha pont beletalál az ilyen mohó első-olvasat – depresszió-versnek nézem, mert ha a vers terápia, akkor nekem ebben segít: szépen elkapja azt az általam is gyakran megélt pillanatot, amikor az ember a testét-lelkét befagyasztja, és inkább az örömet is elkerüli, semmint hogy sebződjön; inkább jó mélyre rejti egy vágy (egy vad kívánság, egy lehetetlen álom vagy egy viszonzatlan szerelem) sebét és hevét, inkább jégkoporsóba fekteti az érzelmeit, mint hogy nyersen megmutassa, és a szenvedély tűzében megégesse magát. „*Ő alszik, mint a nagy kövek, melyeken vándorol a víz*” (Hajnal Anna) „*Tehetetlenül, megalázva, / ruhástól a vetetlen ágyba/ begöngyölődve, mint a lárva (...) valami mégis látja, hol hol van/ valami rátalál az ólban/ vele mozdul feltámadóban.*” (Székely Magda)

Vajon a nők, vagy még inkább a nőies lelkek védekezése ez, mert a ki nem élt agresszió regresszióba, depresszióba taszít? Nem tudok válaszolni rá. Egyet viszont tudok: ez a vers szép. Ez a szöveg szól hozzám. Körbevesz, hogy aztán kiszabadítson. ◆

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

Jelena Svarc ÜVEGES, PORLÓ ZSIBBADÁSBAN...

Üveges, porló zsibbadásban
A lélek, mit kín fel se vérez,
Vonul, mint sír felett az ég,
Mint zöld jéghegy mélyén, s nem érez.
Dalol a fagyban, nem süllyed el,
Fűti cókókja, vágy-balyu.
Rejtett lángját nem becézi más,
Csupán szeretője, a jég.
Ó, fejsze fagyos vasa: reád
Égett a nyelv, vedd birtokba hát.
Hó villog, lék páráll, s a jég -
Varázsló, nyeli parázsló italát.

»» Lackfi János fordítása

Kép - Profimedia - Red Dot

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

JÉGTŰZNÉZŐ

◆ Ezek a mai költők két fokozatban dolgoznak. Vagy hígítanak, vagy sűrítnek. Hol keresnek valami apró valóságdarabkát, sztorit, képet, figurát, és olyan részletezve írják le, hogy az élet szinte tapinthatatlanná hígul. Máskor olyan sok metaforát, hangsvávot, szókapcsolatot gabalyítanak egymásba, mintha vesszőkosarat fonnának, nem látni, merre tűnik el az egyik szál, merről bújik elő a másik. Ahelyett, hogy embernnyelven beszélnének...

Az orosz költőnk inkább sűrítő, a szimbolizmus örökségét igyekszik még töményebbé párolni. A nyelvtani főhős a „lélek”, amely vonul (odalenn, odabenn), nem érez, dalol, lebeg a vízen, lángját pedig a jég becézi. Mellékszereplő a jég, amely a lélek szeretője, amelyre ráégett a nyelv, és varázslóként nyeli a parázsló italt.

– Most akkor mi van? – ordít fel a józan honpolgár.

– Nem lehet értelmesen beszélni? – kontráz a haverja.

– És ezt a mi adónkból? – nyomja a basszus szólamot a harmadik. Igaz, ami igaz, pusztá okoskodással itt eltévedünk. Hagyatkozunk inkább a szavak asszociatív ugrásaira, amelyek mint valami hatalmas, villogó kapcsolótáblán, ide-oda szikráztatják a jelentéseket!

Ne akadjunk el azon, hogy itt minden tele van oximoronokkal, önmaguk ellentétébe csomózódott jelzőkkel, főnevekkel! A lélek mozdulatlanul fagyott, s közben zakatolva rohan, mint sír fölött az ég. Van dala, de nincsenek érzései. Zsibbadtan fagyos, de belül vágy tüze fűti. A vágy tűzét meg a jég szítja. A fejsze vasára ráizzik a nyelv élő húsa. A jégbe vágott lék elnyeli a lenn kotyogó, napfénytől izzó vizet.

De hát nem ilyen bonyolult a valóság? A jég égési sérüléseket okoz! A nap tüzesen ég át a jégrétegen! A szerelem dermeszt és perzsel! Az ember jégcsap és vulkán!

Ha felfejtettük rejtjeleit, bontsuk ki nagy bután a vers jelentésmagvát, hogy aztán hosszan ízlelgethessük a gyümölcszuhást! Adott egy befagyott lélek (csalódott, becsapták, elhagyták), melyet azonban körbevakít a napsütés, körbeölel a fellegek vonulása (az élet zakatolása?). Rájön, hogy legbelül mégiscsak őriz valamiféle tüzet. Ezen a ponton a lélekhez tartozó száj elkezd beszélni, olyan dolgokat, amelyek fájdalmasak (fejszére sistergő nyelv), de amiknek köszönhetően léket vág saját érzéketlenségén, egybeszakad fönt és lent, eleven víz és izzó jég, és másféle állapotba billen át a (belső) világ. Tömören összefoglalva egy pszichológiai gyógyulási folyamat és egy téli lékhorgászat kopírozódik egymásra látványosan.

Most engedjük el a kiküzdött értelmezést, és vegyünk oroszos fürdőt a lékben, bukdácsoló metaforák közt libegve. Jégkockák, iszapmélyen halak, hullámszél és tükröződés, prizmák, élek, sebződés, gyógyulás, frissesség, felfokozott érzékelések, mámor, bűntudat, élnivágyás. Minden és mindennek az ellentéte. Perzsel, mint a..., fagylyal, mint az... élet. ◆

